

Una preciosa peça d'orfebreria

ALBA ALSINA

NARRATIVA

Michel Quint, *Els jardins de la memòria*. Traducció de Mercè Ubach. Columna. Barcelona, 2002.

Transformar petites històries, fets anecdòtics o situacions minúscules en literatura no és tasca fàcil. Però els autors francesos semblen especialment dotats per a aquestes feines. Només cal pensar en Philippe Delerm i la seva notable habilitat per fer-nos assaborir la delícia d'un glop de cervesa o el pes d'una petita navalla a la but-

xaca dels pantalons alhora que aconsegueix situar les seves obretes en les llistes de llibres més ben rebuts (o venuts, que a vegades ve a ser el mateix). No totes les sensibilitats són iguals i guanyar-se l'interès d'un ampli grup de lectors amb una història petita és digne d'elogi. Però la pregunta és: on s'amaga l'origen d'aquest interès? En la senzillesa de la història? En la proximitat dels personatges que la poblen? En la manera de servir-la de l'escriptor? La majoria de vegades en tot això però, sobretot, en el fet que les històries petites estan habitades per grans personatges. I també en el fet que, moltes vegades, no calen milers de

paraules, ni ambients exòtics, ni un devessall d'aventures per bastir una peripècia que traspua humanitat per tots els porus. N'hi ha prou de ser perspicaç, triar el fet més quotidià possible i buscar un protagonista una mica especial. Si, a més, s'imbueix d'un ambient lleugerament èpic, s'explica amb un cert aire nostàlgic i se situa en aquell territori fronterer entre la realitat i la ficció, l'èxit està assegurat.

Això és el que ha fet Michel Quint en aquest petit llibret (a penes cinquanta-quatre pàgines que el col·loquen de ple dret en la tradició, tan francesa i tan desconeguda a casa nostra, de la *nouvelle*, un gènere

re que aquí traduïm, de manera força maldestra, per *història curta*) titulat *Els jardins de la memòria*. Però no es deixin enganyar per l'extensió. Quint ha encabít una odissea tan complexa com la que Homer va fer viure a Ulisses en el mateix espai que ocupa un conte. I aconsegueix com moure'ns de la mateixa manera que Andersen amb la seva petita venedora de llumins. Perquè, encara que no els ho sembli, en cinquanta pàgines hi ha espai per a tot. I Quint ens ho demostra.

GENEROSITAT HUMANA

Hi ha espai per a la història en lletres majúscules –amb l'ambientació en la França ocupada pels nazis–, per a la generositat humana –en l'aventura que ajunta dos membres de la Resistència francesa i un soldat alemany–, per a l'entrada en la vida adulta –la que viu el narrador quan descobreix l'origen de la fallera del seu pare per disfressar-se de pallaso a la mínima ocasió–, i, sobretot, per al risc. El risc que assumeix Michel Quint quan decideix, per una banda, tocar un tema tan delicat per als francesos com és la França ocupada (no debades, encara avui dia una revisió del paper de França en la Segona Guerra Mundial provoca molt malestar) i, per l'altra, fer-hi aparèixer un personatge tan antiliterari com el pallaso.

Poques vegades s'ha prestat atenció al pallaso en la literatura. Hi ha tret el nas com a personatge còmic, com a compendi de totes les absurditats associades al caràcter humà, o sota l'aspecte del seu cosí gran, el bufó, aquell ésser privilegiat que, escudant-se en l'aparença del curt de gambals, es converteix en la veu de la consciència humana. Però el pallaso modern, el que porta la cara pintada, uns grans sabatots, un nas vermell com un pebrot i ens fa riure la canalla al circ o després

de les salvatjades de Bòsnia i Hercegovina, Angola o Ruanda, aquest no es prodiga en els llibres. Tot i això, a Michel Quint aquest pallaso literàriament impopular li ha anat com l'anell al dit per convertir un relat inventat en una història verdadera. I per regalar-nos, a nosaltres lectors, una preciosa i sòbria peça d'orfebreria literària. A *Els jardins de la memòria* l'heroi és un pallaso davant del qual –i no els puc explicar aquí les raons sense estripar la delicada filigrana argumental pensada per Quint– no ens queda cap més remei que treure'ns el barret. Per la seva immensa humanitat, que està per sobre de totes les guerres, i perquè aquest pallaso, igual que el seu cosí gran, el bufó, té el do de treure el més bo del cor dels adults. Amb la mateixa màgia amb què arrenca somriures dels llavis dels nens.

►►►
un camí, el seu, entre molts d'altres. I el que realment impressiona del conjunt, com a text poètic en català, és la vigència del dolor i de la desolació, de l'amor i de la joia, de la saviesa i de la reflexió, la profunditat de les imatges, la insistència ritual i la delicadesa extrema. Aquests poemes semblen anteriors a la diferència entre el cantar i el dir. Fins i tot en els que originàriament eren cantats, que són majoria, hi és tan nítid, el dir, com ho és a la gran poesia popular o tradicional de tots els pobles. També impressiona, i molt, l'emergència d'un esperit humà, com el comú alè dels poemes, d'entrada tan diferents, i la materialitat d'aquest esperit, que és fet del desig dels cossos i de l'acompliment de l'amor, de l'ordre del món, de la tensió i la barreja de tot amb tot. En aquest sentit, té la seva importància que Serrallonga hagi tornat a traduir, en conclusió de tot plegat, el proemi de Lucreci, uns hexàmetres en què la bellesa i la fertilitat de la natura esclaten en l'exaltació d'una deessa que en el poema ateu representa, per a Serrallonga, la dona, el diví en el de-

El que impressiona del conjunt, com a text poètic en català, és la vigència del dolor i de la desolació

sig, la possibilitat entre els humans de l'amor i de la pau.

TORNATS A DIR

Cap dels poemes traduïts és només el poema o el fragment que és. Tots són, a més del poema que cadascun és, el poema que són en el conjunt del llibre. I, així, els hexàmetres proemials de Lucreci són aquí tornats a dir per Serrallonga, que ja n'havia publicat una versió el 1981 –i ara l'amplia significativament amb uns versos a favor de la pau: la guerra vençuda per l'amor– no perquè el poeta traductor volgués competir amb les traduccions de Balcells (1923) o de Dolç (1986) de tot el poema ni afegir res al brillant, intel·ligent comentari de Valentí al llibre I (1948), sinó que li calia dir-los, ell personalment, com a poeta, en conclusió de les seves *Versions de poesia antiga* per recuperar els dos temes principals del seu recull, del seu poema de poemes: la natura i la condició humana, per un costat, i l'amor i la dona, per un altre.

Quint mostra la relació d'un soldat nazi amb membres de la Resistència

El pallaso bo

JOAN AGUT

Michel Quint (Pas de Calais, França, 1949) viu a Lilla i ha escrit teatre, guions per a la ràdio i diverses novel·les: *Billard a l'étage*, que va obtenir el Gran Prix a la Litterature Policiere 1989, *Le Belier noir*, *La belle ombre*, *Cake-Walk* i *Lundi perdu*.

Els jardins de la memòria és una *nouvelle* d'una cinquantena de pàgines que descriu un episodi emocionant esdevingut durant l'ocupació nazi de França. És una història entre un soldat alemany i dos membres de la Resistència, que viuen un mo-

ment dramàtic d'una gran intensitat durant el qual es posen de manifest la generositat i la grandesa humanes. Es tracta de la narració d'un fet positiu que té lloc entre la brutalitat i les misèries de la guerra, que el lector capta com un missatge de la bondat de l'home. La història la descobrirà un noi que s'avergonyeix de la dèria del seu pare per disfressar-se de pallaso, molts anys després dels fets, que amaga un rerefons lluminós enmig de la tragèdia. *Els jardins de la memòria* fa pensar en la novel·la curta *L'amic retrobat*, de Fred

Uhlman, i amb algunes altres narracions curtes que no necessiten gaires pàgines per aproximar-se a l'obra d'art. Entre aquestes no podem obviar referir-nos a *La transformació*, de Franz Kafka; *Un altre pas de rosca*, de Henry James; *Els morts*, de James Joyce, i *Bartleby l'escriptor*, de Herman Melville.

Potser *Els jardins de la memòria*, de Michel Quint, no arriba a cotes tan altes com les de les obres esmentades, però la seva qualitat és inqüestionable. Una petita joia, en definitiva, que recomanem sense reserves.